אגרות הראי"ה - כרך ב' - אגרת תקע

תמצית האגרת

תאריך ומקום: י"א מנחם אב תרע"ג

נמען: הרב יהודה לייב פישמן (מימון)

תוכחה מאהבה: הגיעה שמועה שהרב פישמן זלזל ב'שערי תורה' ובלימודיו בדרשה בבית המדרש של ר' ז' ברנט. הרב קוק מעיד שבחן את התלמידים, ושדווקא מהתלמוד תורה המסורתי צפוי לצמוח דור של ת"ח 'חריפים ושנונים'. אפשר להוסיף בתי ספר עם מדעים, אבל אין להשליך אבן על אוצר הקודש. חורבן נורא יהיה אם ייעלמו החדרים והישיבות, גם אם יבואו במקומם גימנסיות 'מרופדות באמונה'. 'עלינו רק לבנות ולא לסתור'; הערות לתיקון יש למסור לרב קוק עצמו.

עיקרי הדברים

- 'אהבה שאין עמה תוכחה'.
- ערך התלמוד תורה המסורתי.
- שמירת המבצרים העתיקים.
- 'לבנות ולא לסתור'.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], י"א מנ"א[2] תרע"ג[3]

ידידי היקר הרב הגאון החריף ובקי, איש תבונות ורב פעלים, מו"ה[4] יהודה ליב פישמאן [הרב יהודה לייב פישמן (לימים מימון), ממנהיגי "המזרחי"] נ"י[5], שלו'[6] וברכה.

ידידי האהוב,

הנני נשען על דברי חז"ל[7] הק'[8] כל אהבה שאין עמה תוכחה אינה אהבה, [בראשית רבה נד, ג] והנני מוצא את עצמי מחוייב לבא לכת"ר[9] בדברי אלה כחק ידידותנו הנאמנה, בתוכחת מגולה.

---

1 ב"ה - ברוך השם

2 מנ"א - מנחם אב

3 תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)

4 מו"ה - מורנו הרב

5 נ"י - נרו יאיר

6 שלו' - שלום

7 חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה

8 הק' - הקטן

9 לכת"ר - לכבוד תורתו

באה אלי שמועה, שלא אוכל להכחישה כליל מרוב פרסומה, שכת"ר[10] במשא אשר נשא בביהמ"ד[11] של ר"ז ברנט, דבר סרה על המוסד הקדוש "שערי תורה" [תלמוד התורה "שערי תורה" ביפו; ראו כרך ב', אגרת תשכג] וזלזל את הת"ת[12] ולימודיה. ממש נחרדתי לשמועה כזאת, ולולא האמון הגדול שהנני בטוח בהאישיות שעל ידו באה לי ידיעה זו לא הייתי מאמין דבר זה על ת"ח[13] ותיק ככת"ר[14].

ידידי, לא זו הדרך, להרס בידים את מוסדותינו הקדושים, אוצרות חיינו. יוכל איש להעלות על דעתו שהזמן דורש מאתנו להוסיף בתי-ספר, מצורפים עם מדעים שונים, עם תכסיסים שהדור נוהה אחריהם, ובלבד שרוח התורה וקדושת אמונת אומן תהיה חיה בהם, אבל כמה נורא הדבר אם בשביל מחשבות כאלה יהין איש להשליך אבן על אוצר הקודש החי ומתקיים. אנכי לא פעם אחת בחנתי את תלמידי הת"ת, והנני מעיד נאמנה שתקוה להעמיד לנו דור של ת"ח יראי ד' וחושבי שמו, דבקים באהבת תורה ויראת שמים, חריפים ושנונים, כימי עולם, דוקא מהמוסד הקדוש נשקפה לנו, ודוקא מצורתו המסורתית הקדושה ההולכת בעקבות שלמי אמוני עם ד' גדולי התורה והיראה מעולם. והחיל הזה אשר נגע ד' בלבבם, ידע ידידי, שלעולם יהיה המנצח הפנימי בחיי האומה, ודוקא מבית המדרש העתיק וממתמידיו תצא תורה ואורה לישראל, גם בעת אשר רבים יפנו אחרי דרכים שונים, פונים לכמה סגנונים.

וביחוד חלילה חלילה ל"המזרחי", בתור מפלגה דוגלת בדגל התורה והיראה, לעפר בעפר את מחמדי לבבנו.

דומה אני שאיזו סיבה מוזרה לי גרמה, שנכשל כת"ר[15] בלשונו, וחובה עליו לתקן את המעוות, וק"ו[16] שלא יוסיף ללכת חלילה בדרך מסוכנה זו הלאה. יחזיק כת"ר בכלל גדול זה, שעלינו רק לבנות ולא לסתור, להוסיף ולא לגרע. ולא עוד אלא שעם כל מה שאנו מראים פנים של הסכמה לפעמים גם על דרכים חדשים, אם אינם הולכים לפרוץ גדרות עולם, ידע נדע שסוף כל סוף עלינו לנצור מכל משמר את המבצרים העתיקים. חורבן נורא הוא לישראל, חלילה, אם יאפסו ח"ו[17] החדרים, בתי הת"ת, והישיבות, ע"פ[18] צביונם העתיק, אפילו אם יבאו תחתיהם בתי-ספר וגימנסיות מרופדות ברפידות של אמונה ויראת שמים. אין אנו בטוחים בכל המכונות המורכבות, ואין אנו יכולים לקוות מהן תוצאות לטובה רק אם יהיו לנו מרכזים העומדים בהוד קדושתם ועתיקותם, בלתי לד' לבדו, דגולים ע"פ הסדר הרצוי לזקני עם ד' גאונים וצדיקים, שהם לנו לעד לעטרת תפארת ועדי עד יהיה פארם עלינו, ובאורם נראה אור. אל תגעו במשיחי. [תהלים קה, טו]

בטוח אני בישרת לבו של כת"ר, שיקבל באהבה וברצון את דברי אלה, אע"פ[19] שהם דברי תוכחה. כי לא לפני חנף יבא. והנני מביע את האמת אשר בלבבי לכת"ר מרוב חבתי ואהבתי הנאמנה. ואבקשו מאד מאד, שיזהר להבא מלדבר שום דבר דופי על המוסד העתיק והקדוש שע"ת[20] אשר שמש וישמש לנו למגדל אורה ואוצר חיים לתורה ויראה, לגדל צאן קדשים

---

10 שכת"ר - שכבוד תורתו
11 בביהמ"ד - בבית המדרש
12 הת"ת - התלמוד תורה
13 ת"ח - תלמידי חכמים
14 ככת"ר - ככבוד תורתו
15 כת"ר - כבוד תורתו
16 וק"ו - וקל וחומר
17 ח"ו - חס ושלום
18 ע"פ - על פי
19 אע"פ - אף על פי
20 שע"ת - שערי תורה (שם מוסד חינוך ביפו)

טהורים ישרים ובני עניים שמהם תצא תורה. ואם יש לו איזה דברים להעיר ע"ד[21] תיקונים יטיב להודיעני דבר דבור על אפניו, ועד כמה שהאפשרות נותנת, ע"פ התכנית המדויקת של מגמת המוסד הקדוש הנ"ל[22], נראה בעה"י[23] לתקן בכל דבר הדורש תיקון, שלא ימלט מזה כל מפעל אנושי. ואז יברכוהו טובים ויהיו דבריו לרצון ולתועלת בעה"י.

והנני בזה ידידו חותם בברכה ודוש"ת[24] באה"ר[25],

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

21 ע"ד - על דבר
22 הנ"ל - הנזכר לעיל
23 בעה"י - בעזרת השם יתברך
24 ודוש"ת - ודורש שלומו ותורתו
25 באה"ר - באהבה רבה